

ANÀLISI D'UN CONFLICTE: LA GUERRA DE CUBA (1868-1898)

Fragment del document: Pseudo-auca satírica de 16 vinyetes sobre la Guerra d'Independència de Cuba (1895-1898)

[publicada el 17 d'agost de 1895 a "La Campana de Gràcia", Barcelona].

Autor: no identificat

[ANC1-160-N-777](#)

Objectius

- 1- Fer una aproximació a la Guerra de Cuba (causes, protagonistes, desenvolupament i conseqüències).
- 2- Fer una aproximació a la participació catalana en aquesta estructura colonial.
- 3- Relacionar els diferents sectors de l'economia i la societat cubana i peninsular amb les diferents posicions polítiques que mantenen envers la colònia de Cuba.
- 4- Comprendre les conseqüències que va tenir la guerra i la independència per la societat cubana i espanyola.
- 5- Analitzar la Guerra de Cuba com un "conflicte", per tal d'aprendre a analitzar un conflicte històric, tenint en compte la identificació dels elements que poden condicionar les parts.
- 6- Aprendre a analitzar diferents tipologies documentals com a fonts històriques (informes de la Societat Econòmica Barcelonessa d'Amics del País, auques publicades a la premsa i memòries de contemporanis).
- 7- Analitzar críticament les visions del conflicte que aporten diferents fonts provinents de la metròpoli.

Descripció de la proposta

Les activitats estan pensades per fer una aproximació a la Guerra de Cuba.

D'entrada, en la primera proposta, titulada "La colònia. Economia, societat i política de la Cuba colonial", es treballa l'estructura econòmica i social de la Cuba colonial, de manera que l'alumnat pugui comprendre les causes estructurals de la futura Guerra d'Independència.

En la segona, titulada "la Guerra dels Deu Anys (1868-1875). Anàlisi d'un conflicte", es fa una aproximació a les causes, evolució i finalització de la Guerra dels Deu Anys. Es posa especial èmfasi en analitzar la guerra a través de la visió que arribava a la premsa, amb l'estudi d'una auca. Així mateix, s'analitzarà la guerra a través del concepte "conflicte" aplicat en la Història,

havent-se de completar un esquema interpretatiu que ha de resumir les causes, els sectors enfrontats, l'evolució, etc., del conflicte.

En la tercera, es treballa la Guerra d'Independència (1895-1898). Se n'estudiaran les causes, el desenvolupament i la seva finalització. S'observaran les conseqüències de la guerra i la independència en la societat cubana i espanyola. Es posa especial èmfasi en analitzar la guerra a través del contrast de les visions diferents que arribaven a través de la premsa, amb tres auques, i de les memòries d'un jove soldat català mobilitzat.

Aspectes didàctics i metodològics

Es planteja com un treball de recerca amb exercicis individuals i col·lectius alternats. Els exercicis individuals són aquells d'anàlisi més formal del document i de recerca, els pensats per fer en grup són els dirigits a reflexionar críticament. De totes maneres, el professorat pot organitzar les activitats a conveniència, treballant, per exemple, tot el dossier en grups cooperatius, o a la inversa, treballant-lo tot de maner individual.

Recursos emprats

- El tres dossiers d'activitats (amb activitats, resums i enllaços als documents i altres pàgines d'Internet)
- Dos documents de la *Societat Econòmica Barcelonesa d'Amics del País* (amb enllaços a l'accés obert dels documents d'Arxius en Línia).
- Auques de la Guerra de Cuba (amb enllaços a l'accés obert dels documents d'Arxius en Línia).
- Selecció de fragments de les Memòries de la Guerra de Cuba de Josep Conangla (amb enllaços a l'accés obert dels documents d'Arxius en Línia).
- Fitxes de procediments editades per l'ANC que es publiquen [blog SDANC Recursos](#) , i a les quals s'accedeix des del quadern d'activitats mitjançant enllaços.
- Citacions de personatges destacats extretes de la bibliografia referenciada.
- Enllaços a pàgines web de consulta general

Continguts, competències i processos que es treballen de forma destacada

Continguts: ESO_4, 2n de Batxillerat (assignatura comuna d'Història) i 1r de batxillerat (matèria de modalitat: Història del món contemporani).

Competències:

- Analitzar els canvis i les continuïtats dels fets o fenòmens històrics per comprendre'n la causalitat històrica.
- Aplicar els procediments de la recerca històrica a partir de la formulació de preguntes i l'anàlisi de fonts, per interpretar el passat.
- Interpretar que el present és producte del passat, per comprendre que el futur és fruit de les decisions i accions actuals.
- Identificar i valorar la identitat individual i col·lectiva per comprendre la seva intervenció en la construcció de subjectes històrics.
- Analitzar diferents models d'organització política, econòmica i territorial, i les desigualtats que generen, per valorar com afecten la vida de les persones i fer propostes d'actuació.
- Valorar les expressions culturals pròpies, per afavorir la construcció de la identitat personal dins d'un món global i divers.
- Formar-se un criteri propi sobre problemes socials rellevants per desenvolupar un pensament crític.
- Participar activament i de manera compromesa en projectes per exercir drets, deures i responsabilitats propis d'una societat democràtica.
- Pronunciar-se i comprometre's en la defensa de la justícia, la llibertat i la igualtat entre les persones.

Continguts

- CC1. Textos de les ciències socials: descripció, explicació, justificació, interpretació i argumentació, i vocabulari propi.
- CC3. Cronologia i temps històric. Situació en el temps i en l'espai dels fets històrics rellevants.
- CC4. Coneixements històrics temporals: canvi, continuïtat, sincronia, diacronia, successió, simultaneïtat, causalitat...
- CC5. Fonts primàries i secundàries. Fiabilitat i idoneïtat de les fonts. Interpretació i contrast de les fonts històriques.
- CC6. Vincles entre el passat, el present i el futur. L'empatia històrica.
- CC8. Caracterització de les societats del passat. Elements de canvi i continuïtat entre etapes històriques. Arrels històriques de la contemporaneïtat.
- CC9. El passat i el present de Catalunya en el context d'Espanya i d'Europa.
- CC10. Models d'interpretació geogràfics i dels fets històrics, i les problemàtiques i fenòmens socials.
- CC13. Anàlisi d'imatges com a fonts històriques, referents estètics i interpretacions de la realitat. Ús i descodificació de llenguatges icònics, simbòlics i audiovisuals.

- CC15. Canvis, continuïtats i ruptures en el món de la cultura i l'art, i en les mentalitats. La influència dels mitjans de comunicació sobre les col·lectivitats.
- CC16. La diversitat cultural i religiosa com a riquesa de les societats. Relativisme cultural.
- CC21. Trets demogràfics, econòmics, socials, polítics i culturals de la societat catalana, espanyola, europea i del món. Població i poblament. Migracions.
- CC28. Situacions de desigualtat, injustícia i discriminació. Justícia social, solidaritat i equitat. Estereotips i prejudicis.
- CC30. Identitats personals i col·lectives. Pertinença i cohesió social.

Esquema i Temporització

L'esquema de l'itinerari és el següent: s'estima en 12 sessions

Aquesta temporització però, disminuirà considerablement si es promou la realització de les activitats a partir del treball en grup, distribuint tasques per grups col·laboratius que després poden posar en comú els resultats.

Dossier 1: La colònia. Economia, societat i política de la Cuba colonial

- Breu paràgraf introductor a l'activitat. (1a sessió)
- Recollida d'idees prèvies sobre Cuba. (1a sessió)
- Economia i societat de la Cuba colonial.(1a sessió)
- Aprofundim.
 - La participació catalana: emigració, comerç i indians (estudi de diferents fonts, entre elles, una font primària). (2a sessió)
 - Els interessos econòmics dels colonitzadors traduïts a la política (estudi de diferents fonts, entre elles, una font primària). (3a sessió)
 - Els interessos econòmics dels criolls traduïts a la política. (4a sessió)
- Conclusions. (4a sessió)

Dossier 2: La Guerra dels Deu Anys (1868-1875)

- Punt 1 brevíssima introducció a l'activitat. (5a sessió)
- Identificació i anàlisi de document (auca de la Guerra dels Deu Anys (1868-1875). (5a i 6a. sessió)
- Identificació i anàlisi d'un conflicte. (6a. i 7a. sessió)
- Conclusions (8a. sessió)

Dossier 3: La Guerra d'Independència (1895-1898).

- Introducció a l'activitat: breu text introductor. (9a sessió)
- Anàlisi de documents:
 - Auques de la Guerra d'Independència (1895-1898). (9a sessió)
 - Les memòries de la Guerra de Cuba d'un soldat català. (10a sessió)
- Conseqüències (10a. i 11a. sessió)
- Conclusions. (11a. i 12a. sessió)

Alumnat a qui s'adreça especialment

Alumnes de 4t d'ESO i 2n de Batxillerat. Es podria treballar també a 1r de batxillerat en l'assignatura Història del Món Contemporani.

Documents adjunts

Dossiers d'activitats:

Dossier 1 : [La Guerra de Cuba \(I\): La Colònia. Economia, societat i política de la Cuba colonial](#)

Dossier 2 : [La Guerra de Cuba \(II\): la Guerra dels Deu Anys \(1868-1875\). Anàlisi d'un conflicte](#)

Dossier 3 : [La Guerra de Cuba \(III\): la Guerra d'Independència \(1895-1898\). Visions des de la metròpoli](#)

Bibliografia

Llorens, C., Pujol, C., *La guerra de Cuba*, Pòrtic, Barcelona: 2000.

Fradera, J. M., "Catalunya i Cuba en el segle XIX: el comerç d'esclaus", *l'Avenç*, Barcelona: 1986.

Fradera, J. M., "La Participació catalana en el tràfic d'esclaus (1789-1845)", *Recerques* nº 16, Barcelona: 1984, disponible a:
<http://www.raco.cat/index.php/Recerques/article/viewFile/137618/241428>

Bahamonde, A., Martínez, J. A., *Historia de España siglo XIX*, ed. Càtedra, Madrid: 2007.

Bahamonde, A. (coord.), *Historia de España siglo XX*, ed. Càtedra, Madrid: 2008.

